Förskollärares kompetenser i fokus i tid och rum – i en tid av utbildningsreform

Målgrupp: Förskollärare, verksamhetschefer m fl.

Nyckelord: Förskola, kompetens, sociala praktiker, undervisning

Namn på presentatörer: Maria Rossall,
maria.rossall@ju.se
HLK

Inledning

Den svenska förskolan står inför stora förändringar utifrån utbildningspolicy som har beröringspunkter med anglosaxiska utbildningstraditioner, där det skolförberedande tenderar att stå i fokus. Detta skifte på policynivå utmärks ofta av *skolarisering,* en förskjutning av yngre barns utbildning från förskolans mot grundskolans pedagogik (Ackesjö & Persson, 2019; Persson et al., 2022). Vid införandet av en tio-årig grundskola, år 2028 (SOU 2021:33), blir det därmed viktigt att värna om förskolepedagogiken eftersom det finns en tendens att undervisning kan bli *skolifierad* i skolförberedande syfte (Ackesjö, 2021). Detta blir av särskild vikt då begreppet *undervisning* får en ny definition i en kommande revidering av skollagen i samband med reformen (SFS 2010:800).

Syfte/forskningsfråga

Mot bakgrund av förskolans förändrade uppdrag (Frid, 2025; Josefson, 2018) räcker det inte att beskriva förskollärarkompetens utifrån styrdokument, examensmål eller professionsideal. Det behövs kunskap om hur kompetens faktiskt tar form i praktiken: vilka kompetenser som aktiveras när förskollärare organiserar undervisning, leder barngrupper, hanterar omsorgssituationer, tolkar barns initiativ och omsätter läroplanens mål i vardagliga pedagogiska handlingar. Här finns en central kunskapslucka, och eftersom förskollärarkompetens ses som en grundläggande faktor inom förskolans kvalitet, blir detta särskilt relevant att undersöka (Almqvist & Finnman, 2024). Studien motiveras av behovet att förstå förskollärarkompetens som situerad och praktiskt aktiverad, snarare än enbart som ett formellt utbildningsmål eller ett normativt professionsideal. Forskningsfrågan blir

därmed: *Vilka förskollärarkompetenser framträder i förskolans vardagspraktiker utifrån studiens tidskontext?*

Metod

Med inspiration från tidsgeografi (Ellegård, 2019; Hägerstrand, 1985) följdes i studien en förskollärares göranden i tid och rum under fem arbetsdagar. Empirin, bestående av fältanteckningar, har analyserats utifrån hur förskollärarkompetenser aktiveras och är rörliga i förskolepraktikens skeenden. Resultatet presenteras visuellt i enlighet med tidsgeografisk metod med stöd av narrativa vinjetter som illustrerar hur olika kompetenser aktiveras i förhållande till varandra för att uppnå förskolans praktikprojekt.

Preliminära resultat

Praktiken som observerats kännetecknas av nordisk *educare* tradition (Olsson et al., 2020), där kompetenser såsom organisation och relationskompetens kommer till uttryck. Förskolläraren verkar i en komplex praktik som balanserar flera parallella processer, där fokus skiftar och flödar mellan praktikprojekt som aktiverar olika kompetenser. Dessa kompetenser möjliggör en undervisning som utmärks av dialoger, relationer och ett ömsesidigt undersökande som följer barns intressen. Därtill domineras undervisningen av ett värdeorienterat-, snarare än skolämnesorienterat innehåll (Olsson et al., 2020).

Resultaten undersöks i förhållande till både kommande svenska utbildningsreformer, vilka präglas av *skolarisering* (Persson et al., 2022), samt en kartläggning av tidigare forskning som påvisar ett tydligt anglosaxiskt, skolförberedande inflytande inom ECEC (Rossall, 2025). En förskolepedagogik med rötter i en stark bildningstradition, förankrat i värdegrund och relationer betonas som viktig i ett klimat som domineras alltmer av ett skolförberedande perspektiv.

Referenser

Ackesjö, H. (2021). (Hur) Bidrar mer bedömning till ökat lärande? *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, *39*(1). https://doi.org/10.5324/barn.v39i1.3838

Ackesjö, H., & Persson, S. (2019). The schoolarization of the preschool class – policy discourses and educational restructuring in Sweden. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, *5*(2), 127-136. https://doi.org/10.1080/20020317.2019.1642082

Almqvist, L., & Finnman, J. (2024). Engagement in Activity Settings of First and Second Language Learners in Preschool – The Role of Qualified Preschool Teachers and Classroom Structure. *Early Education and Development*, *36*(3), 744-765. https://doi.org/10.1080/10409289.2024.2423388

Ellegård, K. (2019). *Thinking time geography : concepts, methods and applications*. Routledge.

Frid, M. (2025). Samskapande rörelser och om(för)handlanden: undervisningens tillblivelser i förskolans praktiker. In L. t. universitet (Ed.).

Hägerstrand, T. (1985). Time-Geography. Focus on the corporeality of man, society and environment. In *The Science and Praxis of Complexity*. The United Nations University.

Josefson, M. (2018). *Det ansvarsfulla mötet : en närhetsetisk analys av omsorgens innebörder i förskolan* Stockholms universitet]. Stockholm.

Olsson, M., Lindgren Eneflo, E., & Lindqvist, G. (2020). Undervisning i förskolan – en företeelse i rörelse. *Pedagogisk forskning i Sverige*, *25*(4), 30-56. https://doi.org/10.15626/pfs25.04.02

Persson, S., Ackesjö, H., & Lago, L. (2022). Skolarisering och mantrat om tidiga insatser i utbildningen. *Pedagogisk forskning i Sverige*, *27*(2), 177-189. https://doi.org/10.15626/pfs27.02.11

Rossall, M. (2025). Competence in Transition: Swedish Early Childhood Education and Care in the Light of Policy Reforms and International Literature (1994–2023). *Early Childhood Education Journal*. https://doi.org/10.1007/s10643-025-02071-x

SFS 2010:800. *Skollag.* https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

SOU 2021:33. *En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan*. https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/05/sou-202133/